

The English Bible

THE DOVES PRESS VOL. I-V 1903-5

AF EFNAR PHILIP

Doves Press Bibelen er den berømte presses hovedværk. Den betragtes med rette som et af de smukkeste og mest helstøbte bogarbejder i denne for engelsk bogtryks fornyelse så betydningsfulde periode.

Af kolofonen fremgår, at den er trykt af: T. J. Cobden-Sanderson and Emery Walker at The Doves Press, No. 1 The Terrace, Hammersmith. Den årelange og bitre strid imellem de to partnere, som daterer sig fra kort tid efter pressens oprettelse i 1900, og som fik et for engelsk bogkunst så tragisk forløb, kan ikke spores i dette dejlige arbejde, som tværtimod er præget af konsekvens i detaljerne og harmoni i samspillet imellem dem, som ikke var noget selvfølgeligt. Det var et modstykke til, ja, en demonstration imod bøgerne, der udgik fra William Morris' berømte Kelmscott Press, der var ophørt i 1898.

*Et modstykke til
Kelmscott Press*

Det der i særlig grad aftvinger beundring for dette enestående værk, er overensstemmelsen imellem skriften, typografien, formatet, trykket og papiret. Ikke uden grund leder det tanken hen på den stramme og enkle monumentalitet, som præger bøgerne fra den italienske renæssance, helt præcist fra Nicolas Jenson's officin i Venedig. Det var skriften fra hans Plinius-udgave fra 1476, der igen, ligesom da Morris lod skære sin Golden Type, blev brugt som forbillede, og det tør formodes, at der ingen uoverensstemmelse har været de to kompagnoner imellem om opfattelsen af skriftens karakter.

Det vil erindres, og det er en skelsættende begivenhed i engelsk bogtryks nyere historie, at det var Emery Walkers foredrag den 15. november 1888 i The Arts and Crafts Exhibition om inkunabeltidens bogtryk, der førte til oprettelsen af The Kelmscott Press. Foredraget blev holdt efter tilskyndelse af Cobden-Sanderson, der siden sommeren 1884 havde drevet sit med rette beundrede Doves Bindery. Emery Walker har med interesse fulgt fremstillingen af The Golden Type, Kelmscott pressens første skrift, men han har ikke helhjertet kunnet acceptere det mørke »gotiske« præg, som Morris bevidst gav den.

*Cobden-Sanderson
og Emery Walker*

And ye shall take no satisfaction for him that is fled to the city of his refuge, Numbers 35 that he should come again to dwell in the land, until the death of the priest. So ye shall not pollute the land wherein ye are: for blood it defileth the land: and the land cannot be cleansed of the blood that is shed therein, but by the blood of him that shed it. Defile not therefore the land which ye shall inhabit, wherein I dwell: for I the Lord dwell among the children of Israel. ¶ And the chief fathers of the families of the children of Gilead, the son of Machir, the son of Manasseh, of the families of the sons of Joseph, came near, and spake before Moses, & before the princes, the chief fathers of the children of Israel: & they said, The Lord commanded my lord to give the land for an inheritance by lot to the children of Israel: and my lord was commanded by the Lord to give the inheritance of Zelophehad our brother unto his daughters. And if they be married to any of the sons of the other tribes of the children of Israel, then shall their inheritance be taken from the inheritance of our fathers, & shall be put to the inheritance of the tribe whereinto they are received: so shall it be taken from the lot of our inheritance. And when the jubile of the children of Israel shall be, then shall their inheritance be put unto the inheritance of the tribe whereunto they are received: so shall their inheritance be taken away from the inheritance of the tribe of our fathers. And Moses commanded the children of Israel according to the word of the Lord, saying, The tribe of the sons of Joseph hath said well. This is the thing which the Lord doth command concerning the daughters of Zelophehad, saying, Let them marry to whom they think best; only to the family of the tribe of their father shall they marry. So shall not the inheritance of the children of Israel remove from tribe to tribe: for every one of the children of Israel shall keep himself to the inheritance of the tribe of his fathers. And every daughter, that possesseth an inheritance in any tribe of the children of Israel, shall be wife unto one of the family of the tribe of her father, that the children of Israel may enjoy every man the inheritance of his fathers. Neither shall the inheritance remove from one tribe to another tribe; but every one of the tribes of the children of Israel shall keep himself to his own inheritance. Even as the Lord commanded Moses, so did the daughters of Zelophehad: for Mahlah, Tirzah, and Hoglah, and Milcah, and Noah, the daughters of Zelophehad, were married unto their father's brothers' sons: & they were married into the families of the sons of Manasseh the son of Joseph, and their inheritance remained in the tribe of the family of their father. These are the commandments & the judgments, which the Lord commanded by the hand of Moses unto the children of Israel in the plains of Moab by Jordan near Jericho.

Det havde været Morris' ønske, at Emery Walker sammen med hans ven og medarbejder, Sir Sidney Cockerell, skulle føre pressen videre, men som bekendt afstod de fra at løfte arven efter ham i erkendelse af, at Kelmscott Press var en stærk personligheds værk, et afsluttet kapitel. Men det er forståeligt, at Emery Walker har følt sig fristet, da Cobden-Sanderson to år senere tilbød ham partnerskab i den privatpresse, han allerede et stykke tid havde haft planer om at knytte til sit bogbinderi.

Vi ved ikke meget om aftalen imellem dem, den kan godt have været temmelig vagt formuleret, og det er utvivlsomt rigtigt som Nordlunde skriver i sin smukke bog om Cobden-Sanderson: På det foreliggende grundlag kan man vanskeligt komme til andet resultat, end at Cobden-Sanderson og Emery Walker har samarbejdet på oprettelsen af Doves Press ud fra de forskellige forudsætninger. Edward Johnston omtaler i en artikel om Cobden-Sanderson: »Hans tanker nærmede sig tingene fra den ideale side, Emery Walkers fra den praktiske«. Emery Walker medbragte fortegnelsen over Kelmscott-pressens abonnenter, et væsentligt økonomisk grundlag. Cobden-Sanderson skulle bekoste fremstillingen af skriften. Stempelskæreren E. P. Prince, der havde arbejdet for Morris, skar stemplerne efter tegninger, som Emery Walker fremskaffede, og det er derfor retfærdigt at give ham æren for den.

To meget forskellige mænd

Skriften er åben og klar i billedet, den betød en afgørende fornyelse, og i mange år frem var den det smukkeste antikvansnit overhovedet. For Walker selv betød den realiseringen af et ønske om at skabe en skrift, der var på højde med de hundrede italienske renæssanceskrifter. Dens karakter og slægtskab med de kalligraferede forbilleder var for Cobden-Sanderson noget væsentligt. Han siger herom i sin traktat »The Ideal Book or Book Beautiful« under afsnittet Kalligrafi: »... enhver, der har med bøgernes fremstilling at gøre, skulle basere sit arbejde eller sin viden på kalligrafien ...«, og i afsnittet om Typografi: »Det er (da) kalligrafens opgave at genoprette og genoplive bogtrykkunstens oprindelige klare formål og fuldkommenhed.«

Doves Press' skrift

En sammenligning imellem Jensons skrift og Doves Press skriften må imidlertid falde ud til fordel for den første. Det kan vi se i dag, hvor der er skabt kopier, der ligger tættere op ad Jensons skrift. De små bogstavers afslutninger, serifferne, har tydeligt pennens træk i Jensons skrift. Dette træk er ikke

1
1. Forbilledet: Jensons skrift fra 1476
2. Doves Press' skrift
3. Golden Type, Kelmscott Press

sq; ad tempora
fuit quo mors

2
of Zelophehad,
e family of the t

3
-banded, dilettant
nded priest into

gentaget i Doves skriften. Den større nøjagtighed, som Prince kunne arbejde med i kraft af bedre værktøj, kan være en af årsagerne til, at skriften i nogen grad mistede det liv, som er et så markant træk i Jensons skrift.

En anden væsentlig ting spiller ind. Der er en anelse større afstand både imellem de enkelte bogstaver og imellem linierne i Jensons bøger, muligvis fordi også støbeinstrumentet var mere primitivt dengang. Det gør, at Doves skriften virker lidt større og lidt mere bastant end Jensons dejlige skrift. Først med amerikaneren Morris Bentons »Cloister«, som blev tegnet i 1913 til American Type Foundry, fik bogtrykkerne en virkelighedstro kopi efter Jensons skrift.

Cobden-Sanderson giver i sin traktat udtryk for sit syn på typografien. Det primære er samspillet imellem de enkelte elementer, funktionen som forbindelsesled imellem forfatter og læser: »Bogen består af mange dele, der hver for sig skal

Udsnit af
Doves Press
Bibelens skrift
i hel størrelse

sons of Joseph hath said well. This is the thing which the Lord doth concerning the daughters of Zelophehad, saying, Let them marry they think best; only to the family of the tribe of their father shall t So shall not the inheritance of the children of Israel remove from tri for every one of the children of Israel shall keep himself to the inh the tribe of his fathers. And every daughter, that possesseth an i in any tribe of the children of Israel, shall be wife unto one of th

være smukke og underordnetes helheden; hvis en af disse dele træder for stærkt frem brydes harmonien.« Det er en klar afstandtagen fra Kelmscott-pressens virksomhed, og i modsætning til Morris har han da også formået at sætte en standard.

Smukkeste kommer det til udtryk i Bibelen, i hvilken overensstemmelsen imellem skriftstørrelsen, satsformatet (15×22^{1/2} cm) og papirformatet (23×33^{1/2} cm) er fuldkomment. Kolumnerne er ikke placeret slet så højt og tæt inde imod ryggen som i Morris' bøger, men sideparret danner alligevel et harmonisk hele. Ved at sætte teksten rundtløbende og indsætte ret kraftige alineategn ved begyndelsen af hvert vers, undgik han de mange udgangslinier, som ellers skaber huller i satsbilledet. Med beundringsværdig sikkerhed og helt forskellig fra traditionel bibeltypografi har Cobden-Sanderson hermed løst en vanskelig opgave.

Ingen af Doves Press' bøger er illustrerede. Kun enkelte af dem er forsynede med kapiteloverskrifter og uncialer tegnede af den geniale kalligraf Edward Johnston og hans medarbejder Graily Hewitt. De er trykt ind med rød farve, og virkningen er særlig fin i Bibelen.

Bibelen blev trykt i 500 eksemplarer, de øvrige bøger i 250 eksemplarer, og selv i de beskedne oplag blev det efterhånden vanskeligt at afsætte bøgerne. Cobden-Sandersons stædige fastholden ved den rene, enkle typografi var en styrke men også en svaghed. Monotonien i bøgerne måtte på længere sigt virke trættende på bogsamlerne.

Højtbegavet, excentrisk og énsidig, som Cobden-Sanderson har været, har det vel passet ham meget godt, at Emery Walker kun kunne afse lidt tid til pressens drift. Striden imellem dem drejede sig om skriften, som Walker ønskede ret til også at disponere over til salg, medens Cobden-Sanderson for enhver pris ville forbeholde den for pressen. I brevene i »Friends of a Lifetime« skriver han: »... for mit vedkommende er det et spørgsmål om ideer og veneration ... Efter at have trykt Bibelen blev skriften i min forestilling helliget ved denne forbindelse, kun viet til pressen, som den er viet til ideen.«

I efteråret 1917 ophørte pressens virksomhed. Utvivlsomt i strid med aftalen med Emery Walker testamenterede Cobden-Sanderson stempler, matricer og skrift til »Themsens flodleje«, og aften efter aften foretog han vandringen til Hammer-smith-broen, hvorfra han kastede materialet i floden.

*En utraditionel
løsning*

*Skriften viet
til pressen*